SORTLAND KOMMUNE

Arkivsaknr.: 25/3010
Dok.nr: 25/31203
Arkiv:
Saksbehandler: Jim-Roger Haugnes
Dato: 22.08.2025

Utbedring avløpssituasjonen - gjøre tilknytning mulig

Utvalgssaksnr.	Utvalg	Møtedato
PS - 088/25	Formannskapet	18.09.2025
PS - 098/25	Formannskapet	14.10.2025
PS -	Kommunestyret	

KOMMUNEDIREKTØRENS INNSTILLING
Kommunestyret vedtar:

1. Økning av intensitet for utbedring av avløpssituasjonen innarbeides og reguleres inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
2. Det startes en prosjektering for bytte av pumpestasjon ved kystvakta i 2025 og prosjektet gjennomføres som planlagt med oppstart tidlig 2026. Økonomisk ramme legges frem for politisk behandling og tas inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
3. Bytte av pumpestasjon på torget flyttes fra tiltaksplanen i 2027 til 2026. Prosjektering iverksettes umiddelbart og økonomisk ramme legges frem for politisk behandling og tas inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
4. Det iverksettes avbøtende tiltak på avløpsnettet ved å montere tidsstyrte avløps kummer for regulering.
5. Tiltak i 2025 iverksettes innenfor en ramme på 5MNOK. Dette tas inn i budsjettregulering 3/25. Det gis en tydelig ramme for videre arbeid i kommende økonomiplan for perioden 2026-2030.

Formannskapet behandling - 14.10.2025 - PS-098/25

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Tilleggsforslag fra H, Frp og SP, foreslått av Maroun Abou Zeid, Fremskrittspartiet

6. Det skal fortsatt gjelde at ingen utbyggingsprosjekter i Sortland skal settes på vent på grunn av manglende kommunal infrastruktur på avløp og renseanlegg.
7. Ved fremleggelse av økonomiplanen for 2026-2029 skal det fremlegges forslag til nødvendige investeringer i infrastrukturen for avløp og renseanlegg for å vesentlig forbedre dagens situasjon. Det skal ikke ventes på revisjon eller utarbeidelse av ny kommunedelplan for avløp og vannmiljø.

8. Følgende bes lagt frem i forbindelse med budsjett og økonomiplan for 2026-2029:
Oversikt over allerede inngåtte utbyggingsavtaler som omhandler vann og avløp, herunder forslag til hvordan realisere pumpestasjon/nødvendig infrastruktur i henhold til utbyggingsavtale for Scandic Hotel.
Oversikt over kostnader til å etablere allerede vedtatte rensestasjoner i Sortland. Det bes lagt frem en tidslinje for avklaringer som skal til for å starte bygging av vedtatte renseanlegg, samt alternativ og kostnader for å etablere renseanlegg i 2026 allerede som enten har teknologi som oppfyller kravene i forurensningsforskriftens kap 14 eller som senere kan utvides til dette.

Forslag fra Ap, foreslått av Tove Mette Bjørkmo , Arbeiderpartiet

Sortland kommune har stort etterslep innenfor vann- og avløpssituasjonen. Det er blant annet påvist store lekkasjer på vannledningsnettet i kommunen. Lekkasjesøking bør prioriteres og da kan man blant annet forhindre en situasjon med for lite reintvann. Sortland kommune har mange rensestasjoner som er ute av drift og dette må prioriteres.

Formannskapet ber om at avsatte midler til bygging av ny demning ved Storvannet flyttes til investeringer innenfor vann- og avløp i Sortland kommune. Begrunnelsen for forslaget er den prekære vann- og avløpssituasjonen på eksisterende anlegg i kommunen.

Votering:

Innstillingen ble ble enstemmig vedtatt (5 H, 1 Frp, 1 SP, 1 AP og 1 SV).

Fremlagte forslag fra H, Frp og Sp ble ble enstemmig vedtatt (5 H, 1 Frp, 1 SP, 1 AP og 1 SV).

Fremlagte forslag fra AP falt med 1 stemme (1 Ap) mot 8 stemme (5 H, 1 Frp, 1 SP og 1 SV).

Formannskapet PS - 098/25 VEDTAK:
Kommunestyret vedtar:

1. Økning av intensitet for utbedring av avløpssituasjonen innarbeides og reguleres inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
2. Det startes en prosjektering for bytte av pumpestasjon ved kystvakta i 2025 og prosjektet gjennomføres som planlagt med oppstart tidlig 2026. Økonomisk ramme legges frem for politisk behandling og tas inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
3. Bytte av pumpestasjon på torget flyttes fra tiltaksplanen i 2027 til 2026. Prosjektering iverksettes umiddelbart og økonomisk ramme legges frem for politisk behandling og tas inn i økonomiplan for perioden 2026-2030
4. Det iverksettes avbøtende tiltak på avløpsnettet ved å montere tidsstyrte avløps kummer for regulering.
5. Tiltak i 2025 iverksettes innenfor en ramme på 5MNOK. Dette tas inn i budsjettregulering 3/25. Det gis en tydelig ramme for videre arbeid i kommende økonomiplan for perioden 2026-2030.
6. Det skal fortsatt gjelde at ingen utbyggingsprosjekter i Sortland skal settes på vent på grunn av manglende kommunal infrastruktur på avløp og renseanlegg.
7. Ved fremleggelse av økonomiplanen for 2026-2029 skal det fremlegges forslag til nødvendige investeringer i infrastrukturen for avløp og renseanlegg for å vesentlig forbedre dagens situasjon. Det skal ikke ventes på revisjon eller utarbeidelse av ny kommunedelplan for avløp og vannmiljø.

8. Følgende bes lagt frem i forbindelse med budsjett og økonomiplan for 2026-2029:
   Oversikt over allerede inngåtte utbyggingsavtaler som omhandler vann og avløp, herunder forslag til hvordan realisere pumpestasjon/nødvendig infrastruktur i henhold til utbyggingsavtale for Scandic Hotel.
   Oversikt over kostnader til å etablere allerede vedtatte rensestasjoner i Sortland. Det bes lagt frem en tidslinje for avklaringer som skal til for å starte bygging av vedtatte renseanlegg, samt alternativ og kostnader for å etablere renseanlegg i 2026 allerede som enten har teknologi som oppfyller kravene i forurensningsforskriftens kap 14 eller som senere kan utvides til dette.

Formannskapet behandling - 18.09.2025 - PS-088/25

BEHANDLING I MØTE

Forslag fra politikere

Tilleggsforslag fra H, SP og FrP, foreslått av Ann Cathrin Stafseth, Høyre

6. Det skal fortsatt gjelde at ingen utbyggingsprosjekter i Sortland skal settes på vent på grunn av manglende kommunal infrastruktur på avløp og renseanlegg.

7. Ved fremleggelse av økonomiplanen for 2026-2029 skal det fremlegges forslag til nødvendige investeringer i infrastrukturen for avløp og renseanlegg for å vesentlig forbedre dagens situasjon. Det skal ikke ventes på revisjon eller utarbeidelse av ny kommunedelplan for avløp og vannmiljø.

8. Følgende bes lagt frem i forbindelse med budsjett og økonomiplan for 2026-2029:
Oversikt over allerede inngåtte utbyggingsavtaler som omhandler vann og avløp, herunder forslag til hvordan realisere pumpestasjon/nødvendig infrastruktur i henhold til utbyggingsavtale for Scandic Hotel.

Oversikt over kostnader til å etablere allerede vedtatte rensestasjoner i Sortland. Det bes lagt frem en tidslinje for avklaringer som skal til for å starte bygging av vedtatte renseanlegg, samt alternativ og kostnader for å etablere renseanlegg i 2026 allerede som enten har teknologi som oppfyller kravene i forurensningsforskriftens kap 14 eller som senere kan utvides til dette.

Tilleggsforslag fra Ap, foreslått av Tove Mette Bjørkmo , Arbeiderpartiet

Formannskapet ber om at avsatte midler til bygging av ny demning ved Storvannet flyttes til investeringer innenfor vann- og avløp i Sortland kommune. Forslaget fremmes for å ha en økt mulighet for å ta igjen etterslep på spesielt avløpssituasjonen.

Votering:

Fremlagte forslag om å utsette saken til 14. oktober 2025 ble enstemmig (2 AP, 1 Frp, 1 SP, 5 H).

Formannskapet PS - 088/25 VEDTAK:

Saken utsette til 14. oktober 2025.

KORT BESKRIVELSE AV SAKEN

Administrasjonen jobber med å følge opp vedtatt plan for avløp og vannmiljø. Det er nødvendig å sikre at videre utbygging skjer i tråd med lover og forskrifter, særlig knyttet til håndtering av avløpsvann. Administrasjonens faglige vurderinger er at eksisterende infrastruktur har store utfordringer med kapasitet, og ved rensing, noe som vil føre til høye kostnader, miljøskader og juridiske utfordringer dersom snarlig utbedring ikke gjennomføres. Derfor må det gjennomføres omfattende oppgraderinger og investeringer for å sikre tilstrekkelig kapasitet, spesielt med hensyn til nye krav fra EU og Forskrifter. Arbeidet er avgjørende for å unngå lovbrudd, beskytte miljøet, og legge grunnlaget for en bærekraftig utvikling av kommunens infrastruktur.

FAKTA I SAKEN

Administrasjonen arbeider med oppfølging av vedtatte planer, her iblant kommunedelplan for avløp og vannmiljø vedtatt 15.12.2022 K-sak 118/22.
Kommunen jobber nå blant annet med å realisere en ny flerbrukshall, et viktig tiltak for å styrke lokale aktiviteter og fellesskap samt tilrettelegge for høy intensitet for utbygging av boliger / boligfelt og industri. Samtidig som tilrettelegging og aksept for regulering og vedtak om utbygging, er det avgjørende at dette skjer på en ansvarlig måte, i tråd med gjeldende lover og forskrifter, spesielt plan- og bygningsloven (§ 27-2) og forurensningsloven/forskriften. Disse kravene sikrer at håndtering av avløpsvann er tilfredsstillende før utbygging kan iverksettes. Administrasjonens oppgave er å gi faglige vurderinger basert på gjeldene lover og forskrifter, for å sikre at det er tilstrekkelig kapasitet for sikker bortledning av avløp og overholdelse av gjeldene lover og forskrifter.

Parallelt med arbeidet iht. kommunedelplan for avløp og vannmiljø pågår det er arbeid for søknad om utslippstillatelse til Statsforvalteren. Denne gjelder overgang fra kapittel 13 til kapittel14 i forurensningsforskriften. Overgangen er et krav, som følge av økning av tettbebyggelsen, med tilhørende økt utslipp. Utslipp måles i form av personekvivalenter (pe). Kapittel 14 regulerer alle utslipp større eller lik 50 pe fra tettbebyggelser med samlet utslipp større enn 2000 pe (ferskvann, elvemunning) eller større enn 10 000 pe (sjø). Ved overgang til kapittel 14 vil det være statsforvalteren som er forurensningsmyndighet. En av hovedårsakene til at det må søkes utslippstillatelse, er at ingen av Sortland kommunes utslipp / anlegg innehar utslippstillatelse i dag, samtidig som at 98% av utslippene har direkte utslipp til sjø uten noen form for rensing.

Gjennom grundige faglige vurderinger, analyser utført basert på målinger og konsulenters faglige vurdering av kommunens infrastruktur, har administrasjonen avdekket utfordringer knyttet til kapasiteten i avløpsinfrastrukturen, samt sett at vedtatt kommunedelplan for avløp og vannmiljø inneholder flere feil og mangler.

Dette har betydning for både økonomien, og vår evne til å følge opp nye krav—noe som gjør det nødvendig med oppgradering og tilpasninger innen kort tid.
Det er en investering som vil kreve betydelige ressurser, men som er uunngåelig for å unngå kostnader og konsekvenser ved ulovlig tilknytning og miljøskader. Administrasjonen legger til grunn at det er mange steder hvor det ikke er resterende hydraulisk kapasitet i avløpsnettet. Årsakene er flere, men i stor grad skylles det omfattende etterslep som øker, manglende utbedring over tid, og overbelastet utdatert infrastruktur.

Dette dreier seg ofte om innlekking av fremmedvann i rør og kummer, som igjen opptar nødvendig hydraulisk kapasitet som heller burde vært brukt på tilknytning av nye bygninger. Når den hydrauliske kapasiteten er oppbrukt kan man sammenligne dette med ett vannglass som er fullt å ved å ytterligere

tilføre vann vil det renne over med medførende potensiale for skade. Ved slike hendelser vil dette medføre økt belasting på driftspersonell, økte kostnader for utbedring av skader samt lønnsutgifter, og høye kostnader i form av erstatninger etter skader i bygninger og vedlikehold av pumpestasjoner / renseanlegg samt utgifter til strøm.

Sett opp mot vedtatt kommunedelplan er ikke slike forhold hensyntatt i sin helhet, foruten at det er avsatt midler til separerings prosjekter og pumpestasjoner / renseanlegg. Ei heller er planen dimensjonert for å hensynta den høye intensiteten for utbygging. Administrasjonen er av den oppfatning, at de store utgiftene som brukes for erstatning etter påførte skader og de økte utgiftene som går med på å tilknytte nye bygg til et allerede sprengt avløpsnett burde gå med til å utbedre infrastrukturen i de områdene det foreligger størst potensiale for utbygging.

I henhold til vedtak i k-sak 113/23 om at «*Ingen utbyggingsprosjekter i Sortland skal settes på vent på grunn av manglende kommunal infrastruktur på avløp og renseanlegg*» må i så måte tolkes til at hyppigheten av utbedring av infrastruktur må økes om dette ikke skal gå på bekostning av lover og forskrifter. Vi viser til forurensningsforskriften § 11-1 om at formålet med kapittel 11 til 15B er å beskytte miljøet mot uheldige virkninger av utslipp av avløpsvann, formålet er dermed miljøbeskyttelse. Ved å videre tillate tilknytning til infrastruktur som ikke har kapasitet, vil dette medføre økt hyppighet av overløp og tilbakeslag til bygninger og utløp på mark via kummer. Dette forventer vi å se fremover, grunnet økt intensitet og hyppighet av nedbør, ekstrem vær og andre klimaendringer. I tillegg er flere og flere pumpestasjoner ikke lengre er i drift, da de har vært overbelastet over lengre tid.
Per i dag er det flere pumpestasjoner som iht. kommunedelplan ikke er planlagt utskiftet før i 2027, som ikke er i drift. Utgiftene med vedlikehold og reparasjon av disse er så høye, at det vil ikke være verken bærekraftig eller økonomisk forsvarlig sammenlignet med utbytte. Administrasjonen vurderer det dertil, at en må påberegne en budsjettregulering / endring for å få disse fremskyndet.

I henhold til vedtatt planstrategi for Sortland kommune skal kommunedelplanen for avløp og vannmiljø revideres med oppstart i 2025, i tillegg til dette vil det være behov for en ny plan som hensyntar overgang fra kapittel 13 til kapittel 14 etter at man har fått godkjent utslippstillatelse fra Statsforvalteren, med de føringer og rammer som vil bli gitt i den forbindelse. Først etter en vedtatt revidering, eventuelt ny vedtatt plan vil man ha en helhetlig og oversiktlig plan for ett langsiktig investeringsbehov som hensyntar de utfordringene vi står i nå. Til tross for dette vil administrasjonen poengtere at de utfordringene vi står i nå er såpass kritiske at det må gjøres tiltak for snarlig utbedring og avbøtende tiltak slik at bolig og næringsutvikling ikke stopper opp. Administrasjonen vil fremme et forslag om å iverksette snarlige avbøtende tiltak slik at man ikke bryter lover og forskrifter å på den måten fortsette videre utvikling for bolig og næring.

Det er også viktig å nevne at dette arbeidet er en del av en større kommende strategisk plan, for å tilpasse kommunens tjenester og infrastruktur til de kravene som vil følge av nytt EU-direktiv og andre kommende krav i forbindelse med utslippstillatelser fra Statsforvalteren. Disse kravene vil stilles strengt, og det er kritisk at vi forbereder oss i tide for å kunne håndtere disse kravene på en forsvarlig måte.

Flere tiltak må iverksettes innen kort tid for å unngå risiko for påfølgende brudd på lovverket. Dette arbeidet er investering i både miljømessig bærekraft og økonomisk ansvarlighet, og vil legge grunnlaget for en trygg og bærekraftig utvikling av kommunens infrastruktur.

Administrasjonen vil fortsette å prioritere dette arbeidet, og sikre at lovverket følges, tilpasser oss framtidige krav, og samtidig tar hensyn til kommunens økonomi og miljøansvar. Dette er en viktig oppgave som krever besluttsomhet for å sikre en balansert og bærekraftig utvikling i årene som kommer.

VURDERING
Utbygging og utvikling er viktig for både lokalsamfunnet og Sortland kommune, men det er også viktig at det må skje i samsvar med lover som plan- og bygningsloven og forurensningsloven for å sikre at det skjer på en ansvarlig måte. Det er nødvendig å følge opp de utfordringene som er avdekket med kapasiteten i avløpsnettet for å unngå miljøskader, lovbrudd, ekstra kostnader og tilrettelegging for

videre utbygging i fremtiden.

Personalmessige forhold
Utfordringene innebærer at administrasjonen må ha tilstrekkelig kapasitet og kompetanse til å håndtere det økte merarbeidet knyttet til oppfølging av erstatningssaker og juridiske vurderinger. Dette inkluderer å bruke betydelig tid og ressurser på å vurdere krav, utarbeide dokumentasjon og følge opp klagesaker og erstatningskrav. Det er ressurskrevende å sikre riktig tolking av lover, forskrifter og miljøkrav, og for å kunne håndtere kompliserte juridiske prosesser knyttet til skade utbedring og erstatningsutbetalinger. Dette merarbeidet kan føre til behov for økt bemanning, spesialiserte rådgivere og økt koordinering innad i administrasjonen i tillegg til økt frekvens på overtidsarbeid.

Økonomiske forhold
Økonomiske utfordringer knyttet til dette arbeidet er betydelige, spesielt fordi kostnadene for erstatninger, reparasjoner og utbedringer av skader på grunn av overbelastet og utdatert infrastruktur er svært høye. Mange pumpestasjoner og renseanlegg er i dårlig stand, og nødvendige oppgraderinger vil innebære store utgifter. I tillegg vil kostnadene for å håndtere erstatningskrav, juridiske prosesser og ekstra vedlikehold øke kommunen sin økonomiske belastning ytterligere. Dette gjør at planlagte investeringer og utbedringer må prioriteres nøye, samtidig som man må være forberedt på å håndtere store utgifter knyttet til miljøskader.

Folkehelse
Hvis infrastrukturen ikke oppgraderes raskt nok, øker risikoen for miljøbelastning, som forurensning av vannkilder og spredning av sykdommer knyttet til dårlig sanitærforhold. Overbelastede eller ødelagte pumpestasjoner kan føre til økt overløp av avløp i nærmiljøet, noe som kan øke forekomsten av vannbårne sykdommer og påvirke helsen til innbyggerne, spesielt de mest sårbare gruppene.

Hvis man har et standpunkt om å påføre ytterligere belastning på infrastrukturen i form av utbygging uten tilstrekkelig oppgradering, vil dette kunne føre til flere alvorlige konsekvenser. Det kan forverre de helsemessige risikoene ved å øke sannsynligheten for utslipp av urenset avløpsvann, noe som igjen kan spre smittsomme sykdommer, forurense drikkevann og forverre levekårene. Langsiktig, vil slik praksis kunne påføre samfunnet oppleve økte helsekostnader, redusert livskvalitet og en økt belastning på helsevesenet. Derfor er det avgjørende at infrastrukturelle investeringer prioriteres for å beskytte folkehelsen og sikre en trygg og bærekraftig utvikling for innbyggerne.

Klima-, miljø- og naturforhold
En oppgradert og robust infrastruktur reduserer risikoen for forurensning og miljøskader som kan true økosystemet i området. Ved å sørge for at avløpshåndteringen er i samsvar med lovverket, bidrar kommunen til å minimere utslipp som kan påvirke vannkvalitet, plante- og dyreliv, og naturressurser negativt.

I et større perspektiv støtter dette også nasjonale og europeiske mål om å redusere klimagassutslipp og fremme grønn utvikling. Opprustning av infrastrukturen er dermed en investering i å bevare naturen, redusere belastningen på miljøet og sørge for en mer klima- vennlig utvikling.

KONKLUSJON
Kommunedirektøren anbefaler kommunestyret å bevilge midler for å rehabilitere infrastrukturen med umiddelbar oppstart samt iverksette avbøtende tiltak slik at de utfordringene som har ført til faglig råd om ikke å knytte til kan minskes og bli borte i overskuelig fremtid.